

משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות מצות מזוזה

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך (דברים י"א, כ).

א. יחד עם הציווי על מצות מזוזה, מודיעה התורה מיד את שכרה: „למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו'". כך גם מובא הדבר להלכה ב„שלחן ערוך" (יורה דעה סימן רפ"ה): „כל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו וכו'".

בדבר זה: הודעת שכר המצוה, משתנה מצות מזוזה עם מצוות נוספות בתורה, כגון: כיבוד אב ואם ועוד. אולם במצות מזוזה אנו מוצאים דבר נוסף, שאינו נמצא במצוות אחרות —

חכמינו זכרונם לברכה אומרים (במסכת ע"ז ובמסכת מנחות) שעל ידי קביעת מזוזה בפתח הבית — שומר הקב"ה את הבית ודייריו. וכפי הדוגמא המובאת בגמרא: „מלך בשר ודם מבפנים ועבדיו שומרים אותו מבחוץ, ואתם ישנים על מטתכם והקב"ה שומר אתכם מבחוץ".

על שמירה זו אומר ה„טור" (יורה דעה סי' רפ"ה הנ"ל): „כל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו... וגדולה מזה, שהבית נשמר על ידה". כלומר שמירה זו שהמזוזה פועלת, אינו ענין של שכר מצוה, אלא דבר נוסף על השכר — „גדולה מזו".

וכך מסביר הב"ח את דברי ה„טור" הנ"ל: „דלא לבד שהקב"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו, דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, אלא אף זה דהמצוה עצמה היא שומרת ביתו, שעל ידה נשמר הבית מכל היזק. מה שאין כן בשאר כל המצוות, דאף על גב דנאמן הוא יתברך שישלם לאדם שכר לעתיד על קיום מצוותו, מכל מקום אין מגיע לו שום הנאה וריוח מגוף קיום המצוה בעצמה. מה שאין כן במצוה זו דאיכא הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה וזה נוסף על השכר שיתן לו הקב"ה על קיום המצוה, כמו שנותן שכר על כל שאר קיום מצוותיו".

כלומר, מתן השכר הוא „למען ירבו ימיכם וגו'", ואילו זה שהבית נשמר על ידה הוא גדול מהשכר, כי היא „מגוף המצוה עצמה". יתירה מזו: ענין השמירה אינו רק ענין צדדי — „הנאה וריוח" בלבד, אלא שזהו ענין עיקרי במצות מזוזה, וכלשון ה„תוספות" (מנחות מד), „לשימור עביד".

ב. שינוי זה במצות מזוזה, שענין השמירה הוא ענין עיקרי במזוזה ואינו בבחי' שכר או הנאה וריות. מביאנו לידי מסקנה נוספת: אדם שמקיים מצוה, צריכה להיות מחשבתו, שהנו מקיים זאת אך ורק משום שכך הוא רצון הבורא יתברך שמו, כל מחשבה אחרת כגון למען תועלת השכר שבמצוה, לשם כבוד וכדו', הרי אע"פ שהוא קיים את המצוה, אך המחשבה מחסרת בשלמות קיום המצוה, כי מצוות צריך לקיים „לשמה" והוא קיימה „שלא לשמה".

¹²³⁴⁵⁶⁷אפי' אם היו לו שתי הכוונות גם יחד, גם כדי לקיים מצות הבורא וגם למען מטרה אנוכית, כגון „הנותן סלע לצדקה על-מנת שיחיה בני או שאהיה בן עולם הבא", אמרו חכמים ש„הרי (הוא בדבר) זה צדיק גמור". מכל מקום אין זה עדיין קיום המצוה בשלמותה. משא"כ לגבי מצות מזוזה, מכיון והשמירה היא חלק מהמצוה, הרי בהתכוונו, בעת קביעת המזוזה, למען תועלת השמירה שבה — לא פגם כלל במצוה, שהרי „לשימור עביד".

זאת ועוד: בין הלכות קביעת מזוזה מצוי דין האומר כי את המזוזה יש לקבוע ב„טפח הסמוך לרה"ר", כלומר זלת שהלחי (הקיר הנקרא מזוזה) רחב ביותר, יש לקבוע את המזוזה בקירוב לקצה הסמוך לרה"ר ולא פנימה, וכל זאת „כי היכי דתינטרי", כדי שהמזוזה תשמור שטח מירבי של הבית, ואילו כשקובעה פנימה יותר, הרי קטע זה שהמזוזה ולחוץ אינו שמור.

רואים אנו, אפוא, מהאמור, שענין השמירה שבמזוזה אינו רק ענין של **מחשבה**, אלא בא לידי ביטוי **במעשה** בפועל, מקום קביעת המזוזה.

ג. לאור האמור לעיל, שהשמירה הנפעלת מקיום מצות מזוזה, אינה ענין של שכר או של סגולה, המתווספת על המצוה, אלא שזה מעצם ענין המצוה — יובן דבר מופלא שאנו מוצאים בקשר למצות מזוזה:

המשנה במסכת „כלים" (פרק טז, יז) מונה סוגי כלים שיש להם בית קבול ולכן „הרי אלו מטמאים", אחד מהם הוא „מקל שיש בו בית קבול מזוזה". מסביר זאת בעל ה„תוספות יום טוב":

„ואפשר שהיו אנשים... נושאים מזוזה עמם, וחשבו זה למצוה ולשמירה להם”.

מכך שהמשנה מציינת את הדוגמא של „מקל שיש בו בית קבול מזוזה” (ואינה שוללת זאת מכל וכל), משמע שיש מקום להנהגה כזו. כלומר: אף על פי שמזוזה צריך לקבוע בבית דוקא, כנאמר „וכתבתם על מזוזות ביתך. מכל מקום, גם כשנושאים את המזוזה בתוך מקל — היא פועלת על האדם המחזיק במקל, מעין השמירה של מזוזה, כיון שהיא נמצאת תוך המקל.

כן גם משתמע מהסיפור בתלמוד ירושלמי (פאה פ”א) שרבי יהודה הנשיא („רבינו הקדוש”) שלח לידידו ארטבון (גוי בעל משרה רמה במלכות) מתנה — מזוזה. והוסיף לו כי דורון זה ענינו „דאת דמך לך והוא מינטרא לך” — את ישן לך והיא — המזוזה — שומרת עליך), הרי על אף שהנכרי אינו בגדר של קיום מצות מזוזה, מכל מקום פועלת המזוזה פעולת שמירה — „דמינטרא לך”. ובפרט לאור המסופר ב„שאלתות” (סימן קמ”ה) שהמזוזה שהיתה אצל ארטבון גרמה שהשד ברח מיד.

מוכח מכאן שענין השמירה שהמזוזה פועלת, אינה שכר על קיום המצוה וכדומה, אלא שזה מענין המצוה גופא.

(אם כי שאין זו אותה השמירה הנפעלת כאשר מקיימים את המצוה כהלכתה, על ידי אדם החייב במצוה ובמקום שמחויב במזוזה).

כן יש לציין שעל שולחן הכתיבה של כבוד קדושת אדמו”ר הרי”צ נשמתו עדין, היתה תמיד מונחת מזוזה.

ד. על פי זה יובן דבר פלא, מה שסיפר הרבי הרי”צ נשמתו עדין, אשר בעת מאסרו ע”י השלטונות הקומוניסטיים בכלא שפאלערקי בלנינגרד, שאלוהו החוקרים: „האם אתה יודע היכן אתה נמצא?!” (השאלה התעוררה עקב דבורו התקיף של הרבי, כנגד חוקריו, ללא כל התפעלות מהם), על כך ענה הרבי: „בודאי יודע אני, הנני נמצא במקום שפטור ממזוזה; חז”ל קבעו שיש חדרים הפטורים ממזוזה, כגון דיר של סוסים וחדר שרותים!”.

לכאורה, לא מובן, מדוע ענה להם הרבי בדרך השלילה, עדיף היה לענות בצורה חיובית, כגון: אני נמצא במקום אשר גם שם משגיח הקב"ה בהשגחה פרטית, כי מלא כל הארץ כבודו, וכל כיוצא בתשובות מעין אלו ומדוע בחר הרבי לענות בדרך השלילה (מקום שאין בו חיוב במזוזה)?

אלא, הרבי רצה להמשיך, גם בבית הסוהר, את ענין השמירה שבמזוזה. מכיון ולא ניתן לקיים שם בפועל את מצות מזוזה, לכן השתמש הרבי באמצעים שיהיו „זכר“ למזוזה. וזאת הוא עשה בשני מישורים: א) על ידי לימוד הלכות מזוזה. וזאת בהתאם לדברי חז"ל (מנחות ק"י): „כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה“, אף כאן על ידי העסק בתורת מזוזה הרי זה כאילו קיים את המצוה. ב) על ידי שבירר את ההלכה כי מקום זה פטור ממזוזה, על אף שהוא בבחי' בית ונכלל בחיוב של „וכתבתם על מזוזות ביתך“, במעשה זה היה לו שייכות לא רק לתורת מזוזה כי אם גם למצות מזוזה.

כלומר: שייכותו של בית למזוזה, יכול להיות בשתי צורות: א) בית שחייב במזוזה, ואזי השתייכותו למזוזה הוא בדרך חיובית — על ידי שיקבעו מזוזות על פתחי הבית. ב) בית שפטור ממזוזה, ואז השייכות של הבית למזוזה הוא בדרך שלילית, מקיימים את ציווי התורה כשלא קובעים בו מזוזה.

ה. פרט נוסף שכדאי לציין בקשר למצות מזוזה: גם על הנשים חלה חובת ההשתדלות בקיום מצות מזוזה כשם שהחובה חלה על האנשים. וכפי שהגמרא (קידושין ל"ד) קובעת, כיון שלגבי מזוזה נאמר „למען ירבו ימיכם“ הרי „גברי בעי חיי, נשי לא בעי חיי?״ — גברים צריכים לחיות ונשים לא (?). כך גם נפסק להלכה בשלחן ערוך וברמב"ם „הכל חייבים במזוזה אפילו נשים“

ובמיוחד: כיון שהאשה נקראת עקרת הבית, חלה עליה חובה מיוחדת להבטיח שכל עניני הבית יהיו כדבעי, כולל גם שמירת הבית על ידי „מזוזות ביתך“. ולדעת כמה מפוסקי ההלכות יש דין קדימה למצות מזוזה לשאר המצוות שהנשים מחויבות בהן, כיון שחיייהן תלויות בה (מה שאין כן לגבי האנשים).

נדפס בלקוטי שיחות (פרי עקב) תשל"ו
(כרך י"ט, שיחה ד')